

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1911 - MJH

Dato
05.04.2022

Representantforslag - Anmodning om departementets uttalelse til Dok 8:146 S om å bekjempe falske nyheter og desinformasjon til behandling

Jeg viser til brev av 23. mars 2022 fra Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé, der komiteen ber om Utenriksdepartementets uttalelse i forbindelse med behandling av representantforslag fra stortingsrepresentantene Ine Eriksen Søreide, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Charlotte Spurkeland, Tage Pettersen, Erlend Larsen og Sveinung Stensland om å bekjempe falske nyheter og desinformasjon. Representantforslaget berører et tema som hører inn under Justis- og beredskapsdepartementets (JD) ansvarsområde, grunnet JDs samordningsrolle. Saken er derfor overført til mitt departement.

JD har hovedansvaret for å følge opp og koordinere regjeringens arbeid relatert til spørsmål om sammensatte virkemidler. Dette er et arbeid vi gjør i tett samarbeid med Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og andre departementer utifra tema. Spredning av falske nyheter og desinformasjon er eksempler på slike virkemidler som brukes i kombinasjon med andre, og er derfor et område vi samarbeider særlig med Kulturdepartementet om. Arbeidet for å motvirke sammensatte trusler krever en bred involvering av hele samfunnet, og ligger som grunnlag for myndighetens arbeid. Dette er et arbeid som har høy prioritet hos regjeringen, hvor mye allerede er gjort og hvor det er flere pågående prosesser.

I forkant av Stortings- og sametingsvalget i 2021 ble det nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe som utarbeidet en tiltaksplan for å styrke motstandsdyktigheten mot uønsket påvirkning inn mot stortings- og sametingsvalget.

Forrige regjering sendte på høring et forslag om endringer i straffeloven,

straffeprosessloven og politiloven med formålet å styrke og gi et mer helhetlig strafferettslig vern mot uønsket utenlandsk påvirkningsvirksomhet i Norge. Forslaget innebærer et nytt straffebud som vil gjøre det straffbart å samarbeide med fremmed etterretningstjeneste om å utøve påvirkningsvirksomhet. Med påvirkningsvirksomhet menes virksomhet som fremmed etterretningstjeneste utøver med formål om å påvirke den allmenne meningsdannelse eller beslutninger. Jeg tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med et konkret lovforslag som rammer illegitime påvirkningsoperasjoner.

Kulturdepartementet opplyser at mediebransjen på eget initiativ har iverksatt tiltak mot desinformasjon. Faktisk.no er en ideell organisasjon og uavhengig redaksjon for faktasjekk av samfunnsdebatten og det offentlige ordskiftet. Faktisk.no har også en egen skoleavdeling, Tenk, som utvikler undervisningsopplegg om kritisk mediebruk og kildebevissthet.

En ny medieansvarslov trådte i kraft 1. juli 2020. Et hovedmål med loven er å skape insentiver for god ledelse og kontroll av redaksjonelle medier basert på journalistiske normer og prinsipper. Ut over dette er innsatsen mot desinformasjon i mediene i hovedsak rettet inn mot forebyggende tiltak, inkludert å fremme kritisk medieforståelse og bevissthet om kildekritikk i befolkningen. Kompetanse om medier og kildekritikk kan gi publikum metoder for å avdekke falske nyheter, og oppmuntre til bevissthet og kritisk tenkning om hva man selv publiserer eller deler på sosiale medier. Arbeidet inkluderer befolkningsundersøkelser, kampanjer og undervisningsopplegg, som regel i samarbeid med andre offentlige og private aktører.

Et av Medietilsynets viktigste ansvarsområder er å fremme kritisk medieforståelse. Som del av arbeidet leder Medietilsynet et samarbeidsnettverk som består av 25 organisasjoner eller virksomheter som jobber med mediekompetanse ut fra ulike vinklinger og målgrupper. Nettverket skal bidra til kunnskapsutveksling, samarbeid og tiltak for å øke den kritiske medieforståelsen i ulike deler av befolkningen. Nettverket inkluderer departementer, direktorater, universiteter, foreninger og private selskap. På dette området finnes det derfor allerede en struktur for samhandling på tvers av samfunnssektorer.

Forskning er et viktig element, og jeg vil særlig nevne at på oppdrag fra myndighetene utarbeidet FFI rapporten «Hvordan gjøre samfunnet mer robust mot uønsket påvirkning i sosiale medier». Rapporten ble laget som en del av C-SPI (Cyber-Social propaganda and influence)-prosjektet – som er et større FFI-prosjekt om påvirkningsoperasjoner og desinformasjon.

Rapporten fremmer en rekke anbefalinger på hvordan man kan styrke vår robusthet mot uønsket påvirkning i sosiale medier. Anbefalingene er blant annet tilknyttet risiko- og sårbarhetsanalyser, metoder for å avdekke og håndtere desinformasjon, utvikling av digitale verktøy, økt motstandsdyktighet i samfunnet og på myndighetsnivå samt kontinuerlig kunnskapsbygging innen feltet. Rapporten er offentlig tilgjengelig på FFIs nettsider.

Ytringsfrihetskommisjonen, som ble oppnevnt i februar 2020, har som oppdrag å foreta en helhetlig gjennomgang av ytringsfrihetens stilling i Norge. Beslutningen om å igangsette utredningen ble bl.a. begrunnet slik:

«Nettets struktur har gjort det enklere enn før å spre propaganda og desinformasjon for å fremme politiske eller kommersielle interesser, noe som innebærer manipulering av, og fører til svekket tillit til, offentligheten. Samtidig brukes uberettigede påstander om «falske nyheter» som et virkemiddel for å svekke tilliten til kritiske medier, i enkelte land også til å legitimere lovgivning og tiltak som svekker pressefriheten.»

Kommisjonen skal blant annet vurdere tiltak for å fremme bred deltakelse i samfunnsdebatten, og tiltak mot desinformasjon og falske nyheter. Mandatet rommer derfor i prinsippet forslagene i representantforslaget. Kommisjonen skal avgi sin utredning innen 15. august i år. Utredningen vil sette behovet for tiltak mot desinformasjon og falske nyheter inn i en bredere kontekst som også vil inkludere de redaktørstyrte mediene og de globale plattformenes rolle og rettslige ansvar. Det kan derfor være grunn til å avvente ytterligere konkrete tiltak til kommisjonens utredning legges fram.

Avslutningsvis vil jeg også nevne forsvarskommisjonen som regjeringen har satt ned, som blant annet skal vurdere sammenhengen mellom sammensatte trusler og andre sikkerhetspolitiske og militærstrategiske utviklingstrekk. Forsvarskommisjonen skal levere sin endelige rapport i form av en offentlig utredning (NOU) til forsvarsministeren senest 3. mai 2023. Totalberedskapskommisjon som regjeringen også har satt ned, skal se på hvordan våre ressurser kan benyttes på en best mulig måte for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap. Totalberedskapskommisjonen skal levere sin innstilling i form av en NOU til Justis- og beredskapsdepartementet 5. juni 2023.

Representantenes forslag bidrar til å understreke viktigheten av fokus på et sentralt område hvor vi kontinuerlig tilstreber å forbedre oss. Som eksemplene viser, gjøres det allerede mye koordinert innsats på feltet. Innspillene til representantene tas med i det videre arbeidet, og sees i lys av nevnte initiativer, møteplasser og pågående prosesser.

Med hilsen

Emilie Mehl